

Vol II Issue V Nov 2012

Impact Factor : 0.1870

ISSN No :2231-5063

Monthly Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

IMPACT FACTOR : 0.2105

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595

ISSN No.2230-7850

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho Federal University of Rondonia, Brazil	Mohammad Hailat Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken, Aiken SC 29801	Hasan Baktir English Language and Literature Department, Kayseri
Kamani Perera Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka	Abdullah Sabbagh Engineering Studies, Sydney	Ghayoor Abbas Chotana Department of Chemistry, Lahore University of Management Sciences [PK]
Janaki Sinnasamy Librarian, University of Malaya [Malaysia]	Catalina Neculai University of Coventry, UK	Anna Maria Constantinovici AL. I. Cuza University, Romania
Romona Mihaila Spiru Haret University, Romania	Ecaterina Patrascu Spiru Haret University, Bucharest	Horia Patrascu Spiru Haret University, Bucharest, Romania
Delia Serbescu Spiru Haret University, Bucharest, Romania	Loredana Bosca Spiru Haret University, Romania	Ilie Pinteau, Spiru Haret University, Romania
Anurag Misra DBS College, Kanpur	Fabricio Moraes de Almeida Federal University of Rondonia, Brazil	Xiaohua Yang PhD, USA
Titus Pop	George - Calin SERITAN Postdoctoral Researcher	Nawab Ali Khan College of Business Administration

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India	Iresh Swami Ex - VC. Solapur University, Solapur	Rajendra Shendge Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur
R. R. Patil Head Geology Department Solapur University, Solapur	N.S. Dhaygude Ex. Prin. Dayanand College, Solapur	R. R. Yaliker Director Managment Institute, Solapur
Rama Bhosale Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel	Narendra Kadu Jt. Director Higher Education, Pune	Umesh Rajderkar Head Humanities & Social Science YCMOU, Nashik
Salve R. N. Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur	K. M. Bhandarkar Praful Patel College of Education, Gondia	S. R. Pandya Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai
Govind P. Shinde Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai	Sonal Singh Vikram University, Ujjain	Alka Darshan Shrivastava Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar
Chakane Sanjay Dnyaneshwar Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune	G. P. Patankar S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka	Rahul Shriram Sudke Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore
Awadhesh Kumar Shirotriya Secretary, Play India Play (Trust),Meerut	Maj. S. Bakhtiar Choudhary Director,Hyderabad AP India.	S.KANNAN Ph.D , Annamalai University,TN
	S.Parvathi Devi Ph.D.-University of Allahabad	Satish Kumar Kalhotra
	Sonal Singh	

**Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.net**

आदिवासी विकासात ऐच्छिक संस्थेची भूमिका

दासरवाड राजकुमार पंढरी

सामाजिक शास्त्रे संकुल, स्वा.रा.ती.म.विद्यापीठ, नांदेड

सारांश :

भारतीय समाजाचे मुख्य वैशिष्ट्य म्हणजे ग्रामीण समाज आणि नागरी (शहरी) समाज आहे. या दोन समाजापेक्षा वेगळा राहणारा समाज म्हणजे आदिवासी समाज आहे. 2001 च्या जनगणनेनुसार आदिवासी समाजाची लोकसंख्या पाहिली तर 9 कोटी च्या वर आहे. आदिवासी समाज हा शासनाच्या सर्व योजने पासून वंचित राहिलेला आहे. त्यामुळे या आदिवासी समाजातील घटकांची सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, शैक्षणिक, अरोग्य स्थिती चांगली नाही. त्यामुळे या घटकांच्या समस्या वाढतच गेल्याचे चित्र आपणास पाहायला मिळत आहे. त्यामध्ये साक्षरता, कुपोशन, रोजगार, कुष्ठरोग, विविध आजार, शोषणे, पिळवणूक, अंधश्रद्धा, धर्मभोळेपना, आधुनिकतेचा अभाव इत्यादी. आदिवासी समाजाची अशा प्रकारची स्थिती सुधारण्यासाठी मानवतावादी दृष्टीकोनातून ख्रिश्चन धर्माचे प्रसार करणारे ख्रिश्चन मशीन-न्या इत्यादींनी प्रयत्न केले. पुढे असेच अनेक स्वयंसेवी संस्था आदिवासी लोकांचा सर्वांगिन विकास साध्य करण्यासाठी अनेक सामाजिक कार्यकर्ते समोर येवून विकास कार्य केलेले आहेत. तर भारत सरकारने स्वातंत्र्यतोर काळात केंद्रिय पातळीवर स्वातंत्र्य आदिवासी मंत्रालयाची स्थापना करून पंचवार्षिक योजनेच्या माध्यमातून वेगळे विभाग करून निधी पुरवत आहे. तर महाराष्ट्र शासनाने राज्यपातळीवर आदिवासी लोकांचा विकास साध्य करण्यासाठी विभागीय व स्थानिक पातळीवर स्वतंत्र आदिवासी विभागाची निर्मिती केलेली आहे. तरीही आदिवासी लोकांचे प्रश्न सुटलेले दिसत नाही.

स्वयंसेवी कार्ये हे भारतातील अगदी प्राचीन काळापासून चालत आलेले आहे. प्राचीन आणि मध्ययुगीन काळात स्वयंसेवी मार्फत नैसर्गिक आपत्तीत लोकाना मदत केली जात असे. उदा. दुष्काळ, पूर, भूकंप, इत्यादी. परंतु ही परिस्थिती ब्रिटीशांच्या काळात बदलली आहे. सोसायटी रेजिस्ट्रेशन अॅक्ट 1860 नुसार स्वयंसेवी कार्ये हे नोंदणीकृत व संस्थात्मक करण्यात आले आहे. भारतीय स्वातंत्र्यानंतर सुध्दा भारत सरकारने हे नियम चालूच ठेवले. या नियमाना पंचवार्षिक योजनेत समाविष्ट करून सर्वसामान्य नागरिकांच्या विकासासाठी उपयोग केला. शासनाने आदिवासी लोकांचा विकास करण्याच्या उद्देशाने वेगवेगळ्या कार्यक्रमाची आरखणी करून आमंलवजावणी केली आहे. या कार्यक्रमांना केंद्रिय आणि आंतर राष्ट्रीय संस्थेकडून आर्थिक पुरवठा करण्यात येतो. हे कार्यक्रम म्हणजे उदा. बालकांचा विकास, अरोग्य, शिक्षण, प्रशिक्षण. इत्यादी. स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका 1980 च्या दशकात प्रामुख्याने बदलली, खास करून 7 व्या पंचवार्षिक योजनेनंतर स्वयंसेवी संस्थाना वेगवेगळे नियोजन आणि अमलबजावणीसाठी सहभाग करण्यात आला जसे कि गरिबी कमी करणे, ग्रामीण व शहरी भागात घरे बांधणी करणे, रोजगार प्राप्त करणे इत्यादी. हे सर्व योजना राबविले तरीही आदिवासींचे प्रश्न सुटलेले नाहीत. त्यामुळेच अनेक निमशासकिय अनेक संस्था प्रयत्न करत असल्याचे स्वतंत्र्य उत्तर काळात दिसून येत आहे. त्यापैकी अनेक निमशासकिय संस्था, भारतीय तत्त्वज्ञान, विचार सरणी, सुधारणावादी, मानवतावादी, गांधीवादी विचार धारा, हिंदूवादी, विकासवादी दृष्टीकोणातून आदिवासी लोकांचा विकास साध्य करण्यासाठी प्रयत्न करत आहेत.

संदर्भ सुची

1. भारत के आदिवासी विकास समस्येय - पी.आर.नारडू
प्रकाशन : राधा पब्लिकेशन नई दिल्ली 110002
2. आदिवासी विकास एवं गैरसरकारी संगठन
प्रकाशन : उदयसिंह राजपूत रावत पब्लिकेशन जयपूर.
3. आदिवासी विकासाचे दारीद्वय - प्रा.डॉ.सुदर्शन देशमुख
प्रकाशन : निर्मला प्रकाशन नांदेड.
4. मानव संसाधन विकास - प्रा. व्ही.बी.पाटील
प्रकाशन : के.सागर पुणे.
5. महाराष्ट्रातील आदिवासी जमाती (सामाजिक व संस्कृतिक मागोवा)
प्रकाशन : कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन विजयानगर पुणे - 30.
6. अनुसूचित जाती व जमातीचे कायदे अॅड.अभया शेलकर
प्रकाशन : नाशिक लॉ हाउस, औरंगाबाद

Publish Research Article International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished research paper.Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review of publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- * International Scientific Journal Consortium Scientific
- * OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.net